

Bjørk *Betula pubescens*

Nordsamisk: *Soahki, Lageš* («fjellbjørk»)

Bjørka er det vanligste treslaget i Troms og Finnmark og danner skoggrensen opp mot fjellet og mot den skogløse kysten, helt ytterst mot nord i Finnmark.

Dette er et tre eller en busk som når den er ung har rødbrun og slett bark, men ettersom årene går blir denne ofte ru og oppfliset og gråhvit. Bjørka blomstrer (med nakne blomster!) like før eller samtidig med at lauvet springer ut. Blomstene er i samlinger som vi kaller rakler, hann- og hunnraklene hver for seg. Bladene er sagtannet.

Det meste av bjørka i nord er underarten fjellbjørk, som har flere stammer opp fra samme rot og blader som er omtrent helt snau. På lune voksesteder i lavlandet finner vi underarten dunbjørk som er et en-stammet tre med tydelig hårete blad.

Tradisjonell bruk

Ute på kysten var bjørka omtrent det eneste tilgjengelige treslaget og den har vært brukt til omtrent alt som tre-materialer kan brukes til. Riktignok er det sjelden at den blir så stor og grovvokst at den kan brukes til plank og hus-bygging.

Ved og materialer av bjørk har vært brukt til det meste siden det er så lett tilgjengelig og også nokså slitesterkt; bygningsmaterialer, møbler, redskaper og alle mulige typer bruksting inne og utendørs.

En lette også i skogen etter naturlig bøyde trær som emner til båtspanter, meier til sleder, lavvo-stenger o.a. Rikuler ble brukt til å lage kopper og boller (*guhksi, nappi* på nordsamisk) og også til pipehoder. Never og bark av bjørk hadde mange anvendelsesområder; til taktekking, vegger i gammer, til barking/garving av skinn og fiskebruk og til småsløyd.

Sammenrullet never ble også brukt til fløyt på mindre fiskegarn. Likedan brettet og sydde en sammen små «konvolutter» av never som så ble fylt med sand og småstein og som så fungerte som garnstein på de samme garnene.

Barken av bjørk var svært viktig når en skulle impregnere og gjøre fiskegarn, tauverk, seil og dyrehuder holdbare. Dette ble kalt *å barke*. Dette er en konserveringsprosess hvor garvesyre i barken er virkestoffene.

Kvistene og lauvet av bjørka kunne brukes til husdyrfor i mangel av bedre for, og en laget også koster (sopelimer) av en bunt kvist festet til et skaft.

En-stammet dunbjørk

Hannlige blomstersamlinger (rakler).

Flerstammet fjellbjørk